

Лускатова Т.О.

ад'юнкт

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.985 : 343.343.3

ОСОБА ЖЕРТВИ У КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ХАРАКТЕРИСТИЦІ УМИСНИХ ТЯЖКИХ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ, ЩО СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ПОТЕРПІЛОГО

Проведено аналіз та узагальнено наукові думки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо складу криміналістично значущих ознак жертви злочину; встановлено сукупність найбільш типових властивостей осіб, щодо яких скоєно умисні тяжкі тілесні ушкодження, які спричинили смерть.

Ключові слова: криміналістична характеристика умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого; жертва злочину; потерпілий; криміналістично значущі ознаки.

Постановка проблеми. Особа потерпілого є одним із важливих елементів криміналістичної характеристики, тому знання її ознак сприяє більш ефективній роботі правоохоронців з розкриття злочину.

Відтак, **метою** даної роботи є аналіз думок вчених щодо криміналістично вагомих ознак особи потерпілого, в тому числі тієї, якій заподіяно тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили її смерть; визначення змісту таких ознак та формування їх системи. Крім того, буде розглянуто питання термінологічного характеру щодо найменування досліджуваного елементу криміналістичної характеристики вказаного виду злочину.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. До розгляду питання стосовно вказаної категорії у своїх працях зверталися багато науковців, зокрема А.Ф. Волобуєв, В.Ф. Єрмолович, О.Н. Колісниченко, В.К. Лисиченко, А.В. Пахомов, В.В. Тіщенко, Є.О. Центров, В.Ю. Шепітько, Н.Г. Шурухнов та ін. Ними в цілому окреслено ознаки, що характеризують особу потерпілого, але окремі дискусійні питання залишилися. Проблемою змістовного наповнення зазначеної категорії у значно вужчому аспекті, а саме як елементу криміналістичної характеристики спричинення тілесних ушкоджень, в тому числі тяжких, визначення типової інформації щодо жертви вказаного виду діяння займалися А.Ф. Волобуєв, В.Г. Дрозд, С.О. Сафронов, О.В. Юровських та ін. Проте в інформативному наповненні відомостей, що складають типові дані про особу, якій нанесені умисні тяжкі тілесні ушкодження, що стали причиною її смерті, є деякі прогалини.

Виклад основного матеріалу. Науковці в цілому до ознак особи потерпілого від злочинного посягання відносять досить широке коло відомостей.

Так, на думку О.Н. Колісниченка, система ознак щодо особи потерпілого має складну структуру. Науковець включає до неї демографічні ознаки: стать, вік, місце проживання, навчання, роботи тощо; відомості про

спосіб життя, риси характеру, звички, нахили, зв'язки (особисті, родинні, службові, побутові та інші), стосунки (ворожі, неприязні, дружні); в деяких методиках розслідування – ознаки віктимності (аморальна, ризикова поведінка, необачність тощо) [18, с. 37-38]. Подібної позиції дотримувався й Г.А. Матусовський [6, с. 195].

Схожі властивості характеристики, зокрема демографічні дані, фізіологічні, психологічні, соціальні особливості особистості потерпілого, дані про спосіб його життя, захворювання, віктимність поведінки, рівень культури, ціннісні орієнтації, наявність зв'язків і відносин з іншими людьми, виокремлює В.Ф. Єрмолович, але вказує ще й відомості про характер і обсяг завданих збитків [4, с. 144-145].

На відміну від останньої позиції, А.Ф. Волобуєв до кола ознак про особу потерпілого відносить майнове становище [8, с. 374]. Підтримуючи його думку, вважаємо за необхідне уточнити, що усвідомлення рівня добробуту, матеріального стану потерпілого може суттєво вплинути на прийняття злочинцем рішення щодо доцільності посягання саме на цю особу, зокрема при вчиненні корисливого злочину. Обсяг же завданих збитків характеризує предмет посягання, коло майнових інтересів правопорушника (у корисливих злочинах), мотиви його дій, що, безумовно, має значення для виявлення зв'язків між особами злочинця та потерпілого, але не характеризує особистість останнього. Звертаючи увагу на значення окремих ознак особи потерпілого, В.В. Тищенко зазначає, що відомості стосовно роду діяльності, способу життя, соціально-демографічні й особистісні характеристики дозволяють будувати версії про мотиви, цілі та інші обставини злочину; а дані про особисте, суспільне і трудове життя потерпілого, інтереси, риси характеру, коло знайомих сприяють висуненню версії про винну особу [19, с. 64].

До відомостей про особу потерпілого А.В. Пахомов відносить: демографічні (стать, вік, освіта, сімейний стан і суспільне становище тощо); фізичні, біологічні і психічні особливості; спосіб життя, ціннісні орієнтації, зв'язки; відносини зі злочинцем [14, с. 19].

Акцентуючи на фізичних, біологічних та психічних ознаках людини, Є.О. Центров слушно зауважує, що злочинець при підготовці та здійсненні діяння оцінює ситуацію, обстановку, в якій йому належить діяти, а отже враховує вік, стать, фізичну силу, інтелектуальні можливості, морально-психологічні та інші особливості потерпілого [20, с. 58]. В першу чергу – фізичний розвиток, певним чином – стать, вік та інші окремі ознаки злочинець враховує, коли планує здійснити напад, вступити у силовий контакт із жертвою. На нашу думку, це має важливе значення для характеристики ознак потерпілого від злочинів насильницького характеру, зокрема й спричинення умисних тяжких тілесних ушкоджень. Не виключена віктимна, провокуюча поведінка з боку особи, що надалі набуває статусу потерпілого.

Розглядаючи криміналістичну характеристику вбивств та умисного спричинення тяжкої шкоди здоров'ю, М.Г. Шурухнов вказує на те, що нерідко сама поведінка жертв (зловживання спиртними напоями, конфліктність, легкодумство) слугує фактором, що спонукає винного при формуванні умислу [23, с. 518].

Аналіз вищезазначених позицій дозволяє до кола ознак, що в цілому характеризують особу потерпілого у складі криміналістичної характеристики злочину, віднести демографічні (стать, вік, місце проживання, навчання, роботи тощо), фізіологічні, морально-психологічні, інтелектуальні особливості, відомості про спосіб життя, ціннісні орієнтири, інтереси, звички, зв'язки та стосунки з іншими людьми, майнове становище, фізичну силу, віктимність поведінки.

На думку О.Н. Колісниченка, дані щодо потерпілого, про які вже зазначалося вище, займають важливе місце у криміналістичній характеристиці, особливо злочинів проти життя, здоров'я та гідності особи [18, с. 38]. Розгляд позицій науковців щодо ознак осіб, які стають потерпілими у вказаній категорії діянь, дозволить додатково їх конкретизувати, відповідно до мети дослідження.

Характеризуючи осіб, яким спричиняють шкоду здоров'ю, В.П. Лавров аналізує дані про їх стать, культурний рівень, освіту, зловживання спиртними напоями, психічні аномалії, наявність зв'язків зі злочинцем [10, с. 580]. До значущих для розслідування відомостей щодо потерпілого, якому завдано навмисної шкоди здоров'ю, О.Ю. Булуков відносить характер жертви та її поведінку, в тому числі віктимну [5, с. 71]. Риси характеру (віктимність) як важливу для розслідування ознаку жертви злочину проти життя, здоров'я, волі, честі і гідності особи, зокрема вбивства, виділяють й інші вчені [9, с. 407].

На нашу думку, у світлі окресленого питання доцільно розглянути думки науковців щодо ознак жертви убивства. Така пропозиція викликана розумінням того, що, хоча умисел вбивці, на відміну від умислу злочинця, який спричиняє тяжкі тілесні ушкодження, спрямований на позбавлення потерпілого життя, правопорушники обох категорій обов'язково враховують фізичні, психологічні особливості жертви, можливість здійснення нею адекватного опору у відповідь на активні дії нападника. Треба акцентувати і на тому, що потерпілий не завжди чітко усвідомлює спрямованість умислу злочинця, який наносить йому ушкодження у життєво важливі органи, а саме чи він бажає його убити, чи лише нанести тілесні ушкодження за певних мотивів, що також не може не впливати на поведінку жертви.

Так, до характеристики потерпілого від вбивства М.В. Салтевський включає психофізіологічні, побутові властивості та зазначає, що віктимність такої особи іноді є причиною злочину [15, с. 449]. С.В. Шошин зазначає, що сукупність відомостей про жертв вбивств є досить різномірною, й зупиняється на статевій, віковій характеристиці, віктимній поведінці, ставленні до алкоголю [22, с. 31-36].

Описуючи жертву вбивства, М.П. Яблоков звертає увагу на такі властивості, як вік, інтереси, рід занять, професія, характер, соціальні взаємостосунки, схильність до алкоголю та наркотиків, зв'язки зі злочинним світом [26, с. 308]. На думку В.Ю. Шепітька, жертвою вбивства може стати будь-яка людина, але залежно від виду діяння слід враховувати такі значущі властивості жертви: віктимність, стать, вік, професію, коло знайомих, зв'язки зі злочинними угрупованнями, агресивність, схильність до алкоголю та наркотиків [21, с. 265-266].

Досліджуючи потерпілих від вбивств, скоєних у відкритих зіткненнях між організованими злочинними групами, М.С. Гурев вказує на такі їх характеристики, як стать, вік, освіта, місце проживання, сімейний стан, місце роботи, матеріальне становище, злочинний досвід і зв'язки, наявність судимості, провокуюча поведінка [2, с. 73-75].

Аналіз згаданих позицій вчених щодо ознак потерпілих від злочинів проти життя та здоров'я особи, а також жертв убивств дозволяє виділити відповідні вагомні для розслідування ознаки: стать, вік, освіта та культурний рівень, сімейний стан, матеріальне становище, місця проживання та роботи, професія, інтереси, злочинний досвід та наявність судимості, зв'язки, в тому числі зі злочинцем, психологічні риси, психічні аномалії, схильність до зловживання алкоголем чи наркотиками, віктимна поведінка.

Порівняно з попередньо названими властивостями особи потерпілого у складі криміналістичної характеристики злочину сукупність ознак жертв злочинів проти життя та здоров'я дозволяє доповнити їх такими: злочинний досвід та наявність судимості, психічні аномалії, схильність до зловживання алкоголем чи наркотиками.

Для визначення типових ознак, які характеризують особу, постраждалу від спричинення умисних тяжких тілесних ушкоджень, в тому числі таких, що призвели до її смерті, розглянемо думки науковців, котрі досліджували ці питання.

Аналізуючи особистість потерпілого, якому умисно заподіяно тяжкі чи середньої тяжкості тілесні ушкодження, С.О. Сафронов досліджує характер стосунків між злочинцем і жертвою, її вік, стать, освіту, соціальну приналежність та професію, ставлення до алкоголю, сімейний стан, поведінку до заподіяння ушкодження [16, с. 32-34].

Досліджуючи умисне спричинення тяжкої шкоди здоров'ю, що з необережності призвело до смерті потерпілого, О.В. Юровських до криміналістично значущої інформації стосовно особи потерпілого відносить відомості демографічного та соціального характеру (стать, вік, освіта, соціальний статус, сімейний стан тощо), біологічні та психологічні особливості, спосіб життя, ціннісні орієнтири, зв'язки та міжособистісні відносини зі злочинцем. Науковець також досліджує наявність стану сп'яніння та характер поведінки потерпілого під час злочину [25, с. 87-91].

Досить широке коло відомостей про особу потерпілого, якому спричинено тяжкі тілесні ушкодження, пропонує збирати В.В. Дрозд, а саме дані щодо віку, статі, фізичних особливостей, сімейного стану, стилю життя й недавніх змін у ньому, соціальної адаптованості, інтелекту, взаємовідносин, успішності у навчальному закладі чи місці роботи, особливостей темпераменту, манер поведінки, місць попереднього та останнього проживання, репутації вдома й на роботі, психічних особливостей, звичок, захопленнь, пристрастей, дружніх і ворожих стосунків тощо [3, с. 57-58].

Перегляд викладених позицій вчених щодо типових ознак особи потерпілого, якому заподіяно умисні тяжкі тілесні ушкодження, в тому числі такі, що призвели до його смерті, свідчить про відсутність принципової різниці з властивостями, сукупність котрих була визначена стосовно особи

потерпілого у складі криміналістичних характеристик як злочину певного виду, так і стосовно злочинів проти життя та здоров'я особи.

Отже, вважаємо можливим здійснювати вивчення особи жертви тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого, за такими ознаками: стать; вік; місця проживання, роботи та навчання; освіта; професія; культурний рівень; сімейний стан; матеріальне становище; ціннісні орієнтири; інтереси; звички; зв'язки та стосунки з іншими людьми, в тому числі зі злочинцем; фізіологічні; морально-психологічні; інтелектуальні особливості; психічні аномалії; відомості про спосіб життя; схильність до зловживання алкоголем чи наркотиками; злочинний досвід та наявність судимості; фізична сила; віктимність поведінки.

Разом з тим слід враховувати, що з пропонованого розгорнутого переліку властивостей певну їх частину може з'ясувати лише той, хто проводить розслідування. Зокрема, це можна робити в процесі спілкування з жертвою, при отриманні її характеристик з інших джерел, наприклад від родичів, знайомих тощо. Всі ці ознаки враховуються при підготовці до проведення слідчих (розшукових) та інших дій, але інформація щодо наявності частини таких даних у суб'єкта розслідування переважно не фіксується в матеріалах кримінального провадження. Зокрема, відомості щодо культурного рівня, матеріального становища, ціннісних орієнтирів, інтересів, звичок, зв'язків та стосунків з іншими людьми (крім зв'язків зі злочинцем), морально-психологічних, інтелектуальних особливостей, психічних аномалій у жертви, як правило, з'ясовуються лише тоді, коли вони безпосередньо стосуються встановлення обставин вчинення злочину та особи винного. Так, для визначення наявності у потерпілого психічних аномалій треба, як мінімум, отримати довідку з відповідної медичної установи, а в підсумку призначити психіатричну експертизу, що, за відсутності такої потреби для розслідування (якщо поведінка жертви не була віктимною), буде невиправданими витратами часу.

Надалі розглянемо питання термінологічного характеру. Аналіз криміналістичної літератури свідчить про відсутність єдиного підходу до використання термінів «потерпілий» чи «жертва» при розгляді досліджуваного елементу криміналістичної характеристики. Одні науковці – О.М. Дуфенюк [7, с. 283], М.С. Гурев [2, с. 18] – переважно застосовують словосполучення «особа потерпілого», інші – О.Ю. Булукув [5, с. 71], А.Ф. Волобуєв [8, с. 399-400], В.Ф. Єрмолович [4, с. 145], В.М. Карагодін [11, с. 380], І.М. Лузгін [17, с. 77], С.В. Шошин [22, с. 31], М.Г. Шурухнов [23, с. 517-518], О.О. Ексархопуло [24, с. 273] – допускають одночасне використання як цього, так і терміна «жертва» («особа жертви»), а окремі з них – Р.С. Белкін [1, с. 736], М.А. Лушечкіна [12, с. 140], В.Ю. Шепітько [5, с. 24] – користуються останнім. Треба зазначити, що більшість із названих вчених (А.Ф. Волобуєв, В.Ф. Єрмолович, В.М. Карагодін, І.М. Лузгін, В.Ю. Шепітько, С.В. Шошин, М.Г. Шурухнов, О.О. Ексархопуло) висловлюються про жертву стосовно до розслідування вбивств.

Здається, що найбільш простим аргументом для застосування терміна «особа жертви» щодо досліджуваної категорії діянь є сама наявність сло-

восполучення «особа потерпілого від умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого», яке схоже на тавтологію. Можливість чи навіть необхідність введення терміна «жертва» для визначення елемента в структурі криміналістичних характеристик тих діянь, внаслідок яких людина позбавляється життя, ґрунтується на змісті окремих положень чинного Кримінального процесуального кодексу України. Відповідно до ст. 55 вказаного Закону, у випадку настання смерті особи внаслідок кримінального правопорушення потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї загиблого, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого; за клопотанням потерпілими може бути визнано кілька осіб [13, с. 35]. На нашу думку, потенційно існує небезпека термінологічної плутанини між особами, наділеними процесуальним статусом потерпілого завдяки їх родинним зв'язкам, та особою самого загиблого. Зрозуміло, що як дослідників, так і користувачів криміналістичних характеристик вбивств чи умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого, цікавлять ознаки останнього, а не його близьких.

Застосовуючи визначену сукупність ознак та з метою формування змісту криміналістичної характеристики умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого, нами проведено анкетування працівників правоохоронних органів з різних областей України, котре показало, що жертвами вказаного злочину найчастіше стають чоловіки (73% відповідей), рідше – жінки (27%). Незважаючи на переважно слабкий фізичний розвиток дітей, підлітків та літніх людей, щодо них вчинюється найменша кількість посягань. Про це свідчать дані, щодо яких потерпілими стають особи до 14 років – 1% відповідей, від 14 до 19 років – 4%, 20-29 років – 25%; 30-39 років – 42%, 40-49 років – 21%, понад 50 років – 7%.

За результатами анкетування, більшість жертв належали до європеїдної раси (95% відповідей), але інколи здійснювалися посягання на монголоїдів (4%) чи негроїдів (1%). Також слід звернути увагу, що рідко спричиняли тяжкі тілесні ушкодження особам з азійською (3%) чи кавказькою зовнішністю (5%). Потерпілими найчастіше ставали місцеві мешканці (88%) і лише деякі прибували з іншого населеного пункту в межах області (8%), з іншої області (3%) чи країни (1%).

При вчиненні нападів зрідка спричинялися ушкодження фізично розвиненим особам (2%), але більшість злочинців спеціально не обирали й фізично слабких жертв. Про це свідчить те, що середньо фізично розвинені особи ставали жертвами частіше (78%), ніж слабкі (20%). Можливо, причиною цього є те, що потерпілі після вживання спиртних напоїв не здатні були вчинити опір злочинцям. Адже аналіз анкетних даних показує, що більшість жертв (70%) до загибелі перебували у стані алкогольного сп'яніння, значно рідше – під впливом наркотиків (7%) чи токсичних речовин (2%). Слід також вказати, що частина потерпілих (21%) на момент спричинення ушкоджень були тверезими.

На запитання щодо роду занять жертв вказаного виду злочину респонденти відповіли, що 47% працювали (на заводі чи фабриці – 43%, будівниц-

тві – 21%, торгівлі – 15%, сфері послуг – 10%, на транспорті – 9%, у закладі освіти чи культури – 2%), 9% навчалися (ту ехнікумі чи училищі – 36%, професійно-технічному навчальному закладі – 35%, школі (ліцеї, гімназії) – 17%, інституті (академії, університеті) – 9%, коледжі – 3%), а 44% ніде не працювали та не навчалися. За соціальним становищем серед потерпілих переважали робітники (38%), менше було пенсіонерів (20%), підприємців (19%) та селян (16%) й зовсім мало фермерів (5%) і службовців (2%).

У більшості випадків між злочинцем та жертвою існує певний зв'язок. Анкетування показало, що найчастіше вони є знайомими (43%), друзями (14%) чи родичами (13%). Їх також можуть об'єднувати спільна робота чи навчання (5%) або зв'язки економічного характеру (4%). Особи, які не були раніше знайомі зі злочинцем, ставали його жертвами у 20% випадків.

Висновки. Отримані результати дозволяють сформувати узагальнений портрет жертви умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого. Ними найчастіше стають працевлаштовані чоловіки у віці 30-39 років, з європейською зовнішністю, середнього фізичного розвитку, що є місцевими мешканцями, знайомі зі злочинцем, під час нападу перебували у стані алкогольного сп'яніння.

Подальше дослідження розглянутої проблеми можна рекомендувати у напрямку визначення зв'язків між особою жертви та іншими елементами криміналістичної характеристики умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого.

Бібліографічні посилання

1. *Белкин Р. С.* Курс криминалистики : учеб. пособие для вузов / Белкин Р. С. – 3-е изд., доп. – М. : Юнити-Дана, 2001. – 837 с.
2. *Гурев М. С.* Убийства на «разборках» (методика расследования) / Гурев М. С. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
3. *Дрозд В. Г.* Організаційні і тактичні особливості розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень : дис. ... канд. юрид. наук / Дрозд Валентина Георгіївна; Київський національний ун-т внутрішніх справ. – К., 2009. – 202 с.
4. *Ермолович В. Ф.* Криминалистическая характеристика преступлений / Ермолович В. Ф. – Мн. : Амалфея, 2001. – 304 с.
5. Керівництво з розслідування злочинів : науково-практ. посіб. / Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Журавель В. А. та ін.; за ред. Шепітька В. Ю. – Х., 2010. – 960 с.
6. Криминалістика. Криминалистическая тактика и методика расследования преступлений : учеб. для студентов юрид. вузов и фак-в / под ред. Шепітько В. – Х., 2001.
7. Криміналістика : навч. посіб. / за заг. ред. Пряхіна Є. В. – Львів : ЛьвДУВС, 2010. – 540 с.
8. Криміналістика : підруч. / Берназ В. Д., Бірюков В. В., Волобуєв А. Ф.; за заг. ред. Волобуєва А. Ф.; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2011. – 666 с.
9. Криміналістика : підруч. / Біленчук П. Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. та ін.; за ред. Біленчука П. Д. – 2-ге вид. випр. і доп. – К. : Атіка, 2001. – 544 с.
10. Криминалістика : учеб. для студентов вузов / под ред. Вольнского А. Ф., Лаврова В. П. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юнити-Дана, 2008. – 943 с.
11. Криминалістика : учеб. для вузов / Герасимов И. Ф., Драпкин Л. Я., Ищенко Е. П. и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 2000. – 672 с.
12. Криминалістика : учеб. / отв. ред. Яблоков Н. П. – 2-е изд., доп. – М., 2001.
13. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом № 4651-VI від 13.04.2012; Закон України «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» № 4652-VI від 13.04.2012. – Х. : Право, 2012. – 392 с.

14. Пахомов А. В. Криміналістика : конспект лекцій / Пахомов А. В. – М., 2001.
15. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підручник / Салтевський М. В. – К. : Кондор, 2005. – 588 с.
16. Сафронов С. О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжких і середньої тяжкості тілесних ушкоджень : наук.-практ. посіб. / Сафронов С.О. – Х., 2003.
17. Седова Т. А. Криміналістика : учеб. / Седова Т. А., Эксархопуло А. А. – СПб., 2001.
18. Советская криминалистика. Методика расследования отдельных видов преступлений / Лисиченко В. К., Гончаренко В. И., Салтевский М. В. и др.; под ред. Лисиченко В. К. – К., 1988. – 405 с.
19. Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія / Тищенко В. В. / Одеська національна юрид. академія. – Одеса, 2007.
20. Центров Е. Е. Криминалистическое учение о потерпевшем / Центров Е. Е. – М., 1988.
21. Шепитько В. Ю. Криминалистика : курс лекцій / Шепитько В. Ю. – Изд. второе, перераб. и доп. – Х. : ООО «Одиссей», 2005. – 368 с.
22. Шошин С. В. Расследование убийств / Шошин С. В. – Ростов н/Д, 2007.
23. Шурухнов Н. Г. Криминалистика : учеб. пособ. / Шурухнов Н. Г. – М., 2002.
24. Эксархопуло А. А. Криминалистика в схемах и иллюстрациях : учебное пособие / Эксархопуло А. А. – СПб. : Юридический центр «Пресс», 2002. – 450 с.
25. Юровских А. В. Расследование умышленного причинения тяжкого вреда здоровью, повлекшего по неосторожности смерть потерпевшего : дисс. ... канд. юрид. наук. / Юровских А. В. – Сургут, 2005. – 259 с.
26. Яблоков Н. П. Криминалистика / Яблоков Н. П. – М., 2000. – 384 с.

Лускатова Т.О. Личность жертвы в криминологической характеристике умышленных тяжких телесных повреждений, повлекших смерть потерпевшего. Проведен анализ и обобщены научные мнения отечественных и зарубежных ученых о составе криминалистически значимых признаков жертвы преступления; установлена совокупность наиболее типичных свойств лиц, в отношении которых совершены умышленные тяжкие телесные повреждения, повлекшие смерть.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика умышленных тяжких телесных повреждений, повлекших смерть потерпевшего; жертва преступления; потерпевший; криминалистически значимые признаки.

Luskatova T.O. Victim's identity in criminological description of intentional grave bodily harm caused victim's death. This article analyzes and generalization of scientific opinions domestic and foreign scholars on the significant features of the forensic crime victims; installed a set of the most common characteristics of persons in relation to whom grievous bodily harm have been committed, causing death.

Such persons are often as follows: employed males of 30-39 years old, with European appearance, of middle physical development, they are local residents, acquaintance with offender, during the assault were in a state of alcoholic intoxication.

Keywords: forensic characterization of grievous bodily harm causing death of the victim, the victim of the crime, the victim, forensic evidences.

Надійшла до редакції 18.12.2013